

АНОТАЦІЯ

Тарасенко Х.Ю. Охорона прав інтелектуальної власності у сфері будівництва. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права за спеціальністю 081 – Право. Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2022.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що у світлі нових викликів сучасності та потреб українського суспільства у відбудові житлових кварталів, адміністративних будівель інших об'єктів інфраструктури, які були знищені чи пошкоджені внаслідок воєнних дій, розпочатих російським агресором, сфера будівництва набуде якісно та кілько нових обертів. Особливості будівництва як сфери, що стосується не лише питання задоволення естетичних чи культурних потреб суспільства, а, перш за все, потреб у безпеці та надійності, зумовлюють специфіку створення, використання та правової охорони результатів інтелектуальної та творчої діяльності людини, конкретні умови реалізації свободи творчості та особливий правовий статус суб'єктів, наділених майновими та особистими немайновими правами інтелектуальної власності.

В процесі будівельної діяльності створюються найрізноманітніші результати інтелектуальної (творчої) діяльності: проектна документація, програмне забезпечення проектування будівництва (окремих його етапів), дизайнерське оформлення інтер'єру, екстер'єру, ландшафтний дизайн, система розумного будинку тощо. Відсутність належного правового регулювання, колізії між правовими нормами, а відтак, зумовлена ними неоднакова судова практика у вирішенні спорів щодо захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності у сфері будівництва, безпосередньо вказують на необхідність пошуку шляхів вирішення існуючих проблем та актуальність обраної теми.

Розділ 1: «Загальнотеоретичні положення правової охорони об'єктів права інтелектуальної власності у сфері будівництва» складається із трьох підрозділів та присвячений дослідженню концептуальних засад свободи творчості у будівництві, генезису правового регулювання відносин

інтелектуальної власності у сфері будівництва та визначенню поняття та видів результатів інтелектуальної (творчої) діяльності у сфері будівництва.

Авторка пропонує розмежовувати загальносоціальні та галузеві межі реалізації права на свободу творчості, дає визначення цих понять. Авторка також розмежовує поняття «результати інтелектуальної діяльності у сфері будівництва», «об'єкти інтелектуальної власності у сфері будівництва», окреслює співвідношення понять «об'єкт будівництва» та «об'єкт архітектури». Окрім цього, авторка доводить необхідність наскрізного застосування в Законі України «Про архітектурну діяльність» уніфікованого поняття «твір архітектури» в контексті правового регулювання авторських прав.

Розділ 2: «Правовідносини інтелектуальної власності у сфері будівництва» складається з чотирьох підрозділів, в яких йдеться про суб'єктів, об'єкти та зміст правовідносин інтелектуальної власності у сфері будівництва. Також авторка зосереджує свою увагу на розгляді питання про межі здійснення прав інтелектуальної власності у сфері будівництва.

Дисертантка у цьому розділі роботи аргументовує, що припинення дії кваліфікаційного сертифікату є підставою для обмеження в реалізації спеціальних прав (права на внесення змін до проекту, права на участь в його подальшій реалізації та ін.). У той же час, припинення дії кваліфікаційного сертифікату не позбавляє архітектора (інженера) його класичних особистих немайнових та майнових авторських прав.

Дисертанткою зроблено висновок, що у разі залучення архітектором до створення проектної документації інших фахівців – архітекторів (інженерів), то може виникнути співавторство на створені ними об'єкти авторського права, у разі, якщо залучені особи внесуть власний творчий внесок у створювану проектну документацію. Якщо над розробленням проектної документації працює колектив авторів, з яких не всі мають статус архітекторів, але вони брали участь у створенні архітектурного рішення, такі особи не набуватимуть спеціальних прав, передбачених Законом України «Про архітектурну діяльність», але набуватимуть класичних майнових та особистих немайнових авторських прав як співавтори твору архітектури.

У роботі авторкою встановлено необхідність законодавчого закріплення визначення комерційного використання твору, а відтак – доповнення ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» відповідною нормою.

Також авторка пропонує механізм співвідношення прав власника об'єкта архітектури та прав автора твору архітектури, який втілений в такому об'єкті у разі вирішення питання щодо внесення змін до такого об'єкту, його реконструкції чи реставрації.

Розділ 3: «Правова охорона окремих результатів інтелектуальної діяльності у сфері будівництва» складається із трьох підрозділів, в яких авторка досліджує особливості правової охорони проектної документації, інтер'єру та екстер'єру об'єкта будівництва, ландшафтного дизайну та системи розумного будинку.

Дисертанткою зроблено висновок, що архітектурне рішення слід розглядати як ідею, яка авторським правом не охороняється. Водночас, архітектурне рішення, якому надано певну форму, набуває режиму твору архітектури або малюнків, креслень і схем, що стосуються архітектури.

Авторка обґрунтовує необхідність внесення змін до ч. 4 ст. 29 Закону України «Про архітектурну діяльність», зважаючи на той факт, що група проєктантів може складатись не лише із осіб, які мають статус архітектора чи інженера із відповідним кваліфікаційним сертифікатом, для забезпечення можливості цих осіб набути на рівні із архітектором авторських прав.

Дисертантка доводить, що правова охорона екстер'єру та інтер'єру об'єкту будівництва може здійснюватись в рамках таких інститутів інтелектуальної власності, як: авторське право (як охорона твору архітектури: самого об'єкту чи проектної документації); патентне право (як корисної моделі, промислового зразка); засоби індивідуалізації учасників господарських відносин (як торговельної марки).

Загалом, наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на дисертаційному рівні проведено комплексний теоретичний аналіз охорони прав інтелектуальної власності у сфері будівництва, визначено перспективи розвитку законодавства у цій сфері, а також систематизовано

наукові підходи до правової охорони результатів інтелектуальної діяльності у сфері будівництва. Обґрунтовано, що об'єкти будівництва є результатами інтелектуальної (творчої) діяльності людини і отримують правову охорону як об'єкти авторського права – твори архітектури. Зважаючи на комплексний характер об'єктів будівництва, правова охорона фасаду, інтер'єру будівлі, ландшафтного дизайну, їх частини, технічних (технологічних) чи естетичних характеристик як результатів інтелектуальної діяльності людини здійснюється в рамках: патентного права, засобів індивідуалізації учасників цивільних відносин, товарів і послуг чи об'єктів з локальною новизною. Варто зазначити, що на підставі проведеного дослідження авторка, окрім іншого:

- встановила на основі аналізу чинного законодавства, наукових та доктринальних підходів, що правовий режим проектної документації як твору архітектури поширюється на креслення, малюнки, схеми, ескізи у разі, якщо вони відповідають вимогам, встановленим державними будівельними нормами і правилами та створені відповідним суб'єктом (під його керівництвом) – архітектором (інженером, що має кваліфікаційний сертифікат). В іншому разі – вони підлягають авторсько-правовій охороні як твори образотворчого мистецтва: «малюнки, креслення і схеми, що стосуються архітектури», а відтак – їх створення не може бути підставою для виникнення у автора додаткових прав, передбачених Законом України «Про архітектурну діяльність».

- запропонувала визнати проектну документацію інтелектуальною власністю її розробника (підрядника). При цьому, майнові права інтелектуальної власності на проектну документацію належать її розробнику (підряднику) та замовнику спільно, якщо інше не передбачено договором між ними. У разі, якщо сторони в договорі не обумовили форми та способи використання проектної документації, вважається, що виконавець надав замовнику невиключну ліцензію на використання проектної документації. Відтак, обґрунтовано необхідність внесення доповнень до ст. 887 ЦК України, що дозволить однозначно вирішити можливість створення проектної документації не лише як документа, за яким здійснюватимуться будівельні роботи, але й як результату інтелектуальної та творчої діяльності людини.

- аргументувала, що припинення дії кваліфікаційного сертифікату архітектора (інженера) є підставою для обмеження в реалізації спеціальних прав (права на внесення змін до проекту, права на участь в його подальшій реалізації та ін.). У той же час, припинення дії кваліфікаційного сертифікату не позбавляє архітектора (інженера) його класичних особистих немайнових та майнових авторських прав.

- довела, що одноразове використання проекту твору архітектури – це можливість одноразово реалізувати (звести в натурі) таку кількість об'єктів, яка попередньо обумовлена та узгоджена сторонами в договорі як спосіб використання твору або здійснити використання проекту іншими способами в обсязі, обумовленому сторонами в договорі. Отже, в розумінні принципу одноразового використання твору архітектури «одноразовість» використання не тотожна зведенню лише одного об'єкту за створеним проектом.

- беручи до уваги практичну можливість надання замовником фактично готового архітектурного рішення і його формальне оформлення архітектором без внесення власного творчого внеску, аргументовано необхідність внесення доповнень до ст. 31 Закону України «Про архітектурну діяльність» щодо можливості встановлення факту співавторства замовника та виконавця проекту на підставі рішення суду. У разі встановлення факту співавторства, замовник набуває особистих немайнових та майнових авторських прав з врахуванням обмежень, встановлених законом. За умови, що замовником є юридична особа, розподіл прав здійснюється згідно із положеннями, передбаченими законом.

Також дисертантка удосконалила такі положення:

- специфіка зведення будівлі (споруди) полягає у тому, що воно: по-перше, є способом використання проектної документації (як об'єкту первинного щодо реально збудованої будівлі); по-друге, є діями, внаслідок яких створюється новий твір архітектури – реально існуючий об'єкт архітектури чи містобудування; по-третє, є діями, внаслідок яких створюється новий об'єкт права власності.

- обґрунтування потреби наскрізного застосування в Законі України «Про архітектурну діяльність» уніфікованого поняття «твір архітектури» в контексті

правового регулювання авторських прав, зважаючи на те, що авторські права виникають як на об'єкти архітектури (зведені будівлі, споруди чи ландшафтні утворення), так і на проектну документацію на них.

- реєстрація знаку для товарів і послуг, який містить зображення об'єкту архітектури як твору архітектури, що охороняється авторським правом, може бути здійснена виключно за наявності прав на використання твору архітектури в заявника.

У роботі набули подальшого обґрунтування, зокрема:

- доводи про те, що відтворенням об'єкту архітектури слід вважати не лише пряме копіювання усіх ознак зовнішнього вигляду, дизайну, планування об'єкту архітектури, але й так зване «непряме копіювання». Непрямим копіюванням слід вважати випадки, коли автор нової проектної документації запозичує не усі, а лише ту частину ознак проекту іншого автора, яка має пріоритетне значення, відображає загальний стиль, ідею об'єкту.

- аргументація твердження про те, що практична можливість нанесення імені автора на об'єкт архітектури, в якому втілено твір архітектури, повинна оцінюватись власником (користувачем) матеріального об'єкта в кожному випадку в залежності від окремих обставин. Так, наприклад, цілком можливим вбачається нанесення даних щодо автора твору на фасаді будівлі, в її інтер'єрі шляхом гравіювання, написів, розміщення дощок із від відповідними даними тощо за умови, що це не завдасть шкоди зовнішньому вигляду самого об'єкта.

- положення про те, що правова охорона від незаконного відтворення дизайну ландшафту (як об'єкту авторського права) повинна надаватись в межах первинно створеного об'єкту, за умови, що забезпечується стійкість форми озеленення, незалежно від наявності декоративних стаціонарних елементів, сезонності та факту росту рослин (кущів, дерев).

- обґрунтування комплексного (системного характеру) системи «розумного будинку», зважаючи на те, що вона може об'єднувати не лише об'єкти авторського, патентного права, але й засоби індивідуалізації учасників господарських відносин та об'єкти інтелектуальної власності з локальною новизною. Водночас, зауважено, що це утворення є цілісним, самостійним

об'єктом правової охорони (згідно із вимогами ч. 2 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»), що не виключає, при цьому, окремої правової охорони його елементів (програмного забезпечення, пристроїв та їх складових елементів і систем дротового чи бездротового зв'язку).

Ключові слова: інтелектуальна власність, будівництво, проектна документація, ландшафтний дизайн, інтер'єр об'єкту будівництва, екстер'єр об'єкту будівництва, розумний будинок.

Список публікацій здобувачки:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Tarasenko Kh. The copyright protection in the construction sphere. *Вісник Львівського Університету. Серія Юридична*. 2017. № 65. С. 145-150.
2. Тарасенко Х. Свобода панорами в Україні у світлі тенденцій Європейського Союзу. *Visegrad Journal on Human Rights*. №5. Том №2. 2018. С.99-104.
3. Тарасенко Х.Ю. Особливості правової охорони проектної документації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск №55. Том №2. 2019. С.71-75.
4. Тарасенко Х.Ю. Право на використання об'єктів інтелектуальної власності у сфері архітектури. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. Випуск №70. 2022. С.203-209.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Тарасенко Х.Ю. Програмне забезпечення процесу будівництва: охорона прав інтелектуальної власності. Матеріали Всеукраїнської конференції до 20-річчя НУ «ОЮА». Одеса. 2017. С.40-43.
2. Тарасенко Х.Ю. Первинні та вторинні суб'єкти права інтелектуальної власності у сфері будівництва. Збірник матеріалів Другої всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ права». м. Львів. 2017. С.263-270.
3. Тарасенко Х.Ю. Архітектор як суб'єкт права інтелектуальної власності у сфері будівництва. Проблеми державотворення і захисту прав

людини в Україні: матеріали XXIV звітної науково-практичної конференції: у 2-ох ч. Ч.1. Львів. Юридичний факультет Львівського національного університету ім. І.Франка.2018. С.218-221.

4. Тарасенко Х.Ю. Право на вільне відтворення творів архітектури в інформаційному суспільстві. Матеріали XXV звітної науково-практичної конференції Львівського національного університету ім. І.Франка. Львівський національний університет імені І.Франка. Львів.7-8 лютого 2019 року. Том 1. С.183-186.

5. Тарасенко Х.Ю. Об'єкти інтелектуальної власності в системі розумного будинку. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного та ІТ права: матеріали третьої всеукраїнської науково – практичної конференції (Львів, 17-18 травня 2019р.). Львів. Юрид. ф–т Львів. нац. ун–ту ім. І. Франка, 2019. С.161-165

6. Тарасенко Х.Ю. Правова охорона ландшафтного дизайну як об'єкта права інтелектуальної власності: окремі аспекти. «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід»: матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 5-6 квітня 2019 р.). Тернопіль. Тернопільський національний економічний університет. Юридичний факультет. Том №2. 2019. С.66-69.

7. Тарасенко Х.Ю. Об'єкти інтелектуальної власності у сфері будівництва. Матеріали XXVIII звітної науково-практичної конференції Львівського національного університету ім. І.Франка. Львівський національний університет імені І.Франка. Львів. 3-4 лютого 2022. Том 1.С.214-21.

ANNOTATION

Tarasenko Kh. Protection of intellectual property rights in the field of construction. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of law, specialty 081 - Law. Lviv National University after Ivan Franko, Lviv, 2022.

The actuality of the research topic is predetermined by the fact that in the light of new challenges of modernity and the needs of Ukrainian society in the reconstruction of residential quarters, administrative buildings and other infrastructure objects that were destroyed or damaged as a result of military actions initiated by the Russian federation, the field of construction is to acquire qualitative and several new spins. The peculiarities of construction as a field that not only concerns the issue of satisfying the aesthetic or cultural needs of society, but, above all, the need for safety and reliability, determine the specificity of the creation, use and legal protection of the results of intellectual and creative human activity, specific conditions for the realization of freedom of creativity and the special legal status of subjects entitled to property and personal non-property intellectual property rights.

In the process of construction activities, the most diverse results of intellectual (creative) activity are produced: project documentation, construction design software (individual stages), interior and exterior design, landscape design, smart home system, etc. The lack of proper legal regulation, collisions between legal norms, as well as, therefore, the uneven judicial practice in resolving disputes regarding the protection of the rights of intellectual property subjects in the field of construction, indicate the need to find ways to solve arising problems and the relevance of the chosen issue.

Chapter 1: "General theoretical provisions of legal protection of objects of intellectual property rights in the field of construction" consists of three subsections and is devoted to the study of the conceptual foundations of freedom of creativity in construction and the genesis of legal regulation of intellectual property relations in the field of construction and defining the concept and content of the results of intellectual (creative) activity in the field of construction.

The author proposes to distinguish the general and provincial social limits of the realization of the right to freedom of creativity, defines these concepts. The author also distinguishes between the concepts of "results of intellectual activity in the field of construction", "objects of intellectual property in the field of construction", outlines the relationship between the concepts "object of construction" and "object of architecture". In addition, the author proves the need for the uniform application of the unified concept of "work of architecture" in the context of the legal regulation of copyright in the Law of Ukraine "On Architectural Activity".

Chapter 2: "Legal relations of intellectual property in the field of construction" consists of four subsections, which deal with subjects, objects and the content of legal relations of intellectual property in the field of construction. The author also focuses his research on considering the issue of the limits of exercising intellectual property rights in the field of construction.

In this section of the thesis, author argues that the termination of the validity of the qualification certificate is a basis for limiting of special rights performing (the right to make changes to the project, the right to participate in its further implementation, etc.). At the same time, termination of the qualification certificate does not deprive the architect (engineer) of his classic personal non-property and property copyrights.

The author concludes that if the architect involves other specialists - architects (engineers) in the creation of project documentation, co-authorship of the copyright objects created by them may arise, if the involved persons make their own creative contribution to the project documentation being created. If a team of authors working on the development of project documentation consists of persons, not all of whom have the status of architects, but take part in the creation of an architectural concept, such persons will not acquire special rights provided for by the Law of Ukraine "On Architectural Activity", but will acquire classic property and personal non-property copyrights as co-authors of a work of architecture.

In the thesis, the necessity of legal consolidation of the definition of commercial use of the work is established. Thus, the author consider art.1 of the Law

of Ukraine "On Copyright and Related Rights" to be supplemented by a corresponding norm.

The author also proposes the mechanism of correlation of the rights of the owner of the architectural object and the rights of the author of the work of architecture, which is embodied in such an object, in the case of resolving the issue of making changes to such an object, its reconstruction or restoration.

Chapter 3: "Legal protection of separate results of intellectual activity in the field of construction" consists of three subsections, in which the author examines the peculiarities of legal protection of project documentation, interior and exterior of construction object, landscape design and smart home systems.

The author concludes that the architectural solution should be considered as an idea that is not protected by copyright. At the same time, an architectural solution, which is given a certain form, acquires the status of a work of architecture or drawings and schemes related to architecture.

The author justifies the need to amend Part 4 of Art. 29 of the Law of Ukraine "On Architectural Activity", taking into account the fact that a group of designers can consist not only of persons who have the status of an architect or engineer with the appropriate qualification certificate, to ensure the possibility of these persons to obtain copyright on the same as well as an architect.

The author proves that the legal protection of the exterior and interior of a construction object can be carried out within the framework of such intellectual property institutions as: copyright (as the protection of a work of architecture: the object itself or project documentation); patent law (as a utility model, industrial design); means of individualization of participants in economic relations (as a trademark).

In general, the scientific novelty of the obtained results is that, for the first time, a comprehensive theoretical analysis of the protection of intellectual property rights in the field of construction has been conducted at the dissertation level, the prospects for the development of legislation in this field have been determined, and the obtained results have been systematized. Furthermore, scientific approaches to the legal protection of the results of intellectual activity in the field of construction are

systematized. It is substantiated that construction objects are the results of human intellectual (creative) activity and receive legal protection as objects of copyright - works of architecture. Considering the complex nature of construction objects, the legal protection of the facade, interior of the building, landscape design, their parts, technical (technological) or aesthetic characteristics as the results of human intellectual activity is carried out within the framework of patent law, means of individualization of participants in civil relations, goods and services or objects with local novelty. It is worth noting that on the basis of the conducted research, the author, among other things:

- proves, basing on the analysis of current legislation, scientific and doctrinal approaches, that the legal regime of design documentation as a work of architecture extends to drawings, schemes, sketches if they meet the requirements established by state construction norms and rules and are created by the relevant subject - an architect (engineer with a qualification certificate). Otherwise, they are subject to copyright protection as works of fine art: "drawings and schemes relating to architecture", and therefore their creation cannot be the basis for the author to have additional rights envisaged in the Law of Ukraine "On Architectural Activity" .

- taking into account the practical possibility of providing an architect with an actually ready-made architectural solution and its formal design by the architect without making his own creative contribution, it is argued the necessity of making supplements to Art. 31 of the Law of Ukraine "On Architectural Activities" regarding the possibility of establishing of the customer and the project executor co-authorship under a court decision. In the case of establishing the fact of co-authorship, the customer acquires personal non-property and property copyrights, taking into account the limitations established by law. Provided that the customer is a legal entity, the distribution of rights is carried out in accordance with the provisions provided by law.

- argues that the termination of the validity of the qualification certificate of an architect (engineer with a qualification certificate) leads to the limiting of performing of special rights (the right to make changes to the project, the right to participate in its further implementation, etc.). At the same time, termination of the qualification

certificate does not deprive the architect (engineer) of his classic personal non-property and property copyrights.

- proves that the one-time use of a project of a work of architecture is an opportunity to implement (build in kind) at one time such number of objects as previously determined and agreed upon by the parties in the contract as a way of using the work or to implement the use of the project in other ways to the extent stipulated by the parties in the contract. Therefore, in the understanding of the principle of one-time use of a work of architecture, "one-time use" is not identical to the construction of only one object according to the created project.

- it is proposed to consider the design documentation as the intellectual property of its developer (contractor). At the same time, intellectual property rights to the project documentation belong to its developer (contractor) and the customer jointly, unless otherwise stipulated by the contract between them. If the parties in the contract do not stipulate the form and methods of using the project documentation, it is considered that the executor grants the customer a non-exclusive license to use the project documentation. Therefore, the author argues the need to make supplements to Art. 887 of the Civil Code of Ukraine, that will make it possible to unequivocally decide the possibility of creating design documentation not only as a document according to which construction works will be carried out, but also as a result of intellectual and creative human activity.

The dissertation also improves such provisions:

- the specifics of the construction of a building (structure) leads in the following: first, it is a method of using project documentation (as a primary object in relation to the actually constructed building); secondly, there are actions, as a result of which a new work of architecture is created - a real existing object of architecture or urban planning; thirdly, there are actions resulting in the creation of a new property right object.

- the need for the uniform application of the unified concept of "work of architecture" in the Law of Ukraine "On Architectural Activities" in the context of the legal regulation of copyrights, taking into account that copyrights arise as objects of

architecture (erected buildings, structures or landscape formations), as well as the design documentation for them.

- the registration of a mark for goods and services, which contains an image of an architectural object as a work of architecture protected by copyright, can be carried out only if the applicant has rights to use the work of architecture.

The author also develops, in particular:

- the statement that reproduction of an construction object should be considered not only direct copying of all features of appearance, design, planning of an architectural object, but also so-called "indirect copying". As an indirect copying should be considered cases when the author of the new project documentation borrows not all, but only that part of the features of another author's project, which has a priority value, reflects the general style, idea of the object.

- the statement that the practical possibility of applying the author's name to the architectural object, in which the work of architecture is embodied, should be evaluated by the owner (user) of the material object in each case, depending on individual circumstances. Thus, for example, it is considered quite possible to apply data about the author of the work on the facade of the building, in its interior by means of engraving, inscriptions, placement of boards with relevant data, etc., provided that this does not harm the appearance of the object itself.

- the provision that legal protection against illegal reproduction of landscape design (as an object of copyright) should be provided within the boundaries of the originally created object, provided that the stability of the landscaping is ensured, regardless of the presence of decorative stationary elements, seasonality and the fact of plant growth (bushes, trees).

- justification of the complex (systemic nature) of the "smart house" system, taking into account the fact that it can combine not only objects of copyright and patent law, but also means of individualization of participants in economic relations and so-called "non-traditional" objects of intellectual property. At the same time, it is noted that this formation is a complete, independent object of legal protection (in accordance with the requirements of Part 2 of Article 6 of the Law of Ukraine "On the Protection of Rights to Inventions and Utility Models"), which does not exclude,

at the same time, separate legal protection its elements (software, devices and their components and wired or wireless communication systems).

Keywords: intellectual property, property rights of intellectual property, personal (non-property) rights of intellectual property, freedom of creativity, copyright, patent law, means of individualization of participants in civil relations, goods and services, work of architecture, project documentation, landscape design, interior and exterior construction site manager, architect (engineer).

List of publications of the author:

in which the main scientific results of the dissertation are published:

1. Tarasenko Kh. The copyright protection in the construction sphere. Bulletin of Lviv University. Legal series. 2017. No. 65. P. 145-150.

2. Tarasenko Kh. Freedom of the panorama in Ukraine in the light of the trends of the European Union. Visegrad Journal on Human Rights. No. 5. Volume № 2. 2018. P. 99-104.

3. Tarasenko Kh.Yu. Peculiarities of legal protection of project documentation. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. "Law" series. Issue № 55. Volume 2. 2019. P.71-75.

4. Tarasenko Kh.Yu. The right to use objects of intellectual property in the field of architecture. Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. "Law" series. Issue №70. 2022. P.203-209.

which certify the approval of the dissertation materials:

1. Tarasenko Kh.Yu. Construction process software: protection of intellectual property rights. Materials of the All-Ukrainian conference for the 20th anniversary of National university "Odesa Law Academy". Odesa. 2017. P.40-43.

2. Tarasenko Kh.Yu. Primary and secondary subjects of intellectual property law in the field of construction. Collection of materials of the Second All-Ukrainian scientific and practical conference "Actual problems of intellectual, information and IT law". Lviv. 2017. P.263-270.

3. Tarasenko Kh.Yu. The architect as a subject of intellectual property law in the field of construction. Problems of state formation and protection of human rights

in Ukraine: materials of the XXIV reporting scientific and practical conference: in 2 parts, Part 1. Lviv. Faculty of Law of Lviv National University after Ivan Franko. 2018. P. 218-221.

4. Tarasenko Kh.Yu. The right to free reproduction of works of architecture in the information society. Materials of the XXV reporting scientific and practical conference of the Lviv National University after Ivan Franko. Lviv National University after I. Franko. Lviv. February 7-8, 2019. Volume 1. P.183-186.

5. Tarasenko Kh.Yu. Intellectual property objects in the smart home system. Actual problems of intellectual, information and IT law: materials of the third all-Ukrainian scientific and practical conference (Lviv, May 17-18, 2019). Lviv. Law faculty of Lviv National University after Ivan Franko. Lviv. 2019. P.161-165.

6. Tarasenko Kh.Yu. Legal protection of landscape design as an object of intellectual property law: individual aspects. "Ukraine in the context of reforming the legal system: modern realities and international experience": materials of the fourth international scientific and practical conference (Ternopil, April 5-6, 2019). Ternopil National University of Economics. Faculty of Law. Ternopil. Volume № 2. 2019. P.66-69.

7. Tarasenko Kh.Yu. Objects of intellectual property in the field of construction. Materials of XXVIII report scientific and practical conference of Lviv National University after I. Franko. Lviv National University after I.Franko. Lviv. February 3-4, 2022. Volume 1. P. 214-217.